

ՀԱՅԸ 5 ՄԻԼԵՄ

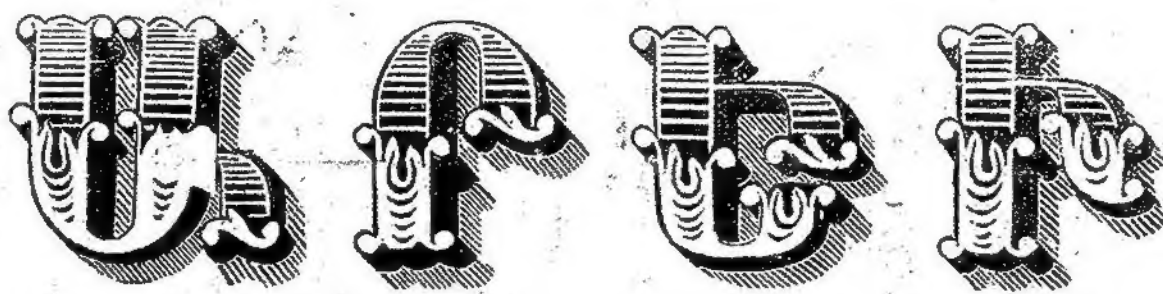
ԲԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տարեկան Վճարում

ԵՊԻՍԿՈՍ	7. 0. 80	40
ԱՐՏԱՍԱՀԱՐԱՆ	30. 20	10

ԵՄԵՆԻՍՏՐԱՆԻՆԻ ՀԱՄԱՐ ԳԻՄԵՆ ԵՄԵՆԻՍՏՐԱՆԻՆԻ

ԱՐՏԱՍԱՀԱՐԱՆԻ ԼԵՒՈՆ ՄԿԱՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԶԱՐԲԸ ԵՐԵԲ ԱՆԳԱՍ

ԽՐԱՍԱՀԱՐԱՆԻՆԻ ԵՒ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տարա Ապրիլ Տարա, Թիւ 16

ԱՂԵՐՍԱՀԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐ

Journal ARMY

B. P. № 297

Alexandrie, EGYPT

ՀԱՐԱՏԱՐԱԿՈՒՆ ԶԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՏՆՕՐԵՆԻ ԽՐԱՍԱՀԱՐԱՆԻՆԻ ՀԱՅԵՐ ԹԵՔԵՆԱՆ

ՈՒՐ ԿԵՐԹԱՅ ՄԻՏԻՍ

Մինչդեռ, երկրագունդի շրջա-
ժայռերէն, Բէնգալեան ծովի զիւ-
րունի խառնուրդն ընկնուցած տիե-
րեքածաւալ հրդեհին մէջ կը տես-
նեմ մարդկային բնութան, միլիո-
նաւոր էակներ որ, կարծես յիմա-
րութեան ուրականն մը տարուած,
իրարու վրայ կը դաժալիմիտն և,
իւրաքանչիւր կողմը հակառակ կող-
մին մէջ քննադատ, մարգարտի
դադաններու վտանգ մը տեսնելով,
զիրար կը փողոտեն, զիրար կը խը-
րատեն, զիրար կ'աշխարհ կը վառեն,
գողցեն. երբեք ըրած որ զիրար
սպառնալու չնշեն անհետն, և ի-
նչորո՞ւ փոշին ամպերուն փշեն...
ուրիշ տեղ մը կը դիմէ միտքս հե-
թ հեթ ու ճարտարացի:

Երբ կը դիմեմ որ օգին բնա-
կիւններ սահմանած, ապշութենէ և
սարսափէ ճերմկած նայուածքով,
կը նային նորօրինակ հայրենակից-
ներու որ, նման երբեք չլուծած
խօսիչով մը ու կախիկովով մը,
զիրար կը հալածեն, իրարու վրայ
էրեւելքներ կը յորինեն, մէյ մը
վեր, մէյ մը վար, ալ, ձախ, օձա-
պոյտ գալարուելով, շէտով, սու-
լէով, կը քալեն ու ծուխ դաշուելով,
խլացուցիչ, յիմարեցուցիչ ազմու-
կով յորձանապոյտ խառնուրդ մը
ազմելով, փոթորկներուն ամենէն
կատաղիին մէջ՝ այնքան բարձուն-
քէն զիրար վար, երկրի վրայ թա-
ւալելով պատառ պատառ ու սա-
ղապանէ... դարձեալ ուրիշ տեղ
մը կը սլանայ միտքս:

Երբ Բոսնիայի գաշտերը կը
պարպուեն, երբ Գանդէսի սրբապան
կը զրկեն իր օրհանան, երբ նոր
Ձէլանտայի անտառները, Աւստրա-
լիոյ արօտավայրերը և մարգարօտ-
ները սուգի ամպի մը մշուշը կը
հագնին՝ որովհետեւ իրենց առօր-
անձն կարմիր դաւանները օտար
մարգարտի կը զրկեն, երբ հե-
սիսային Արիւնդի թիւրքները գէտ
ի հեւսիս կը վազեն անտառով ու ա-
նտառով վառարարութեան մը երախին
սանձ կարնելու համար... նորէն
ուրիշ տեղ մը կը հոսի երեւակա-
յութիւնս:

Երբ խորաններու մէջ արեւը կը
ծովանայ, ծովերուն մէջ ծիւռն
քաղաքներ կը կլլուին, Բենգալի-
թի մը հնարած մահացան արտա-
շնչութիւններ, գոթիալուսնէ սար-
ուածներու, անօթներու մէջէն
ժայթքելով, թոքերը կը խաշեն,
կը ծրկեն, արեւը կը թռնաւորեն,
կենսահիւթը երկրամասններուն մէջ
կը ցամքեցնեն, և սուր, սուր,
թուր, գաշտ, սակր մէկ կողմէն,
քարտիճ, վառօդ, ուռմը, խորտ,
հրանիւթ կաղեր, մագնիսաբաւի
սատակիչ գոյացութիւններու աղի

ու լեզի պողպատ միւս կողմէն, ծա-
ղիկ գոյութիւններ կը խորշեն կը
խամրեն, երբ երկաթը կը հայհո-
յէ ճանշելով ու սուրբ արձակե-
լով, երբ կրակը կը թքէ իւր բոցը,
երբ բարակը կը փսփս իր ժահրն ու
թոյնը, երբ պողպատը կը միտն իր
ատելութեան սուր սայլը, երբ
քաղցրութեւն կը պայթեցնէ իր թա-
քուն բայց անտեղիտալի շայտով,
երբ ամբողջը, աշտը և ուրիշ
կաղային տարրեր սասանեցուցիչ
զուգ-աւորութիւններ կը սարքեն՝ կա-
րելի եղանակն չափ արագ ու շան-
թահարիչ օրհաս մը խուճապելու
համար... դարձեալ ուրիշ տեղ մը
կը շտապէ միտքս:

Երբ չոգին ու մագնիսը յայտ-
նո թեմական թեւեր կը կապեն
պղնձէ, երկաթէ, պողպատէ անդ-
րուկներու, պատառներու, օ-
գանձմ ու ծովագնաց կառքերու
սաստկադոյն ու երազագոյն աւե-
րումներ ու բնաշնչութիւններ ցանցե-
լու համար, ցամաքները ողողելով,
ճամբաները սարսափեցնելով, սուր-
ները սալացնելով, ծովերը ցամաքի
ու ցամաքները ծովերու փոխարե-
նով, ճեմելիքները, դրախտները, հո-
վանայները, պուրակները, յիշակերտ-
ները որդայթներու, թակարդնե-
րու, երազայներու, ծովակներու,
մահաթաղոյց վիհերու, դարանա-
կալ գոթիքներու փոխելով...
դարձեալ ուրիշ տեղ կ'երթայ միտքս:

Երբ կը հաստատեմ որ հանրային
օգտակարութեան սահմանուած ան-
համար շէնքեր, պալատ, ապարանք,
պարտ, սրահ, կրթարան, զբոսարան,
լաւարան, մարզարան, կը վերածուին
ընդարձակածաւալ հիւանդանոցնե-
րու, — ցաւի, հեծկտանքի, խռնիւ-
նի, ցաւատանքի գալարումներու, յու-
սահատութիւններու, անուշխնոր
շիւումի, ապաժամ մայրամուտներու
տունէ՛ր, ուր երիտասարդ էակներ,
իրենց բարձին չափ ճերմակ ճա-
կատներով, ցաւին ջերմէն խոլ-
ուած նայուածքներով, կիրի պէս
ոպիտակ շրթունքներով, բարակ-
ցած, բարակցած, բարակցած ուն-
գունքներով, մարած կամ խուլորտ
հագագներով, հեղձամղձուկ շունչով,
քրտնալոյս մաշկերով որ քունքե-
րուն կը փակին, հաղիւ լսելի ձայ-
նով մը շնորհակալ կ'ըլլան քնքոյ
սեռին վերաբերող հրեշտակային
էակներու, սրունք կը ծախ, կը
ծախն այդ թշուառներուն վրայ, ա-
ռանց դարչնելու անոնց քրտնիւթի
աղի լոյսէն, անոնց մեռելադատի
կերպարանքէն, անոնց մղձաւանջա-
յին հայեցումներէն, գլխութեան
քոյլ իրենց անուշ ու կենսապար-
գեւ փայփայանքը պտոցներով
անոնց խեղճ կոչուած մարմնոյն
վրայ, քաղցրացուցիչ բառեր գրու-

ԱՐԵՒԻ ԳԱԶԻՐԵԻ ՄԵՋ

Ամէն Դ. Ե. և Երթ. առա-
ւում ժամը ճին Արեւի թերթը
պարտաւոր կը գտնուի Տ. Բաւոյանի
Գիւրեմանի ծածօր կազմաւորման,
Բազար Մուրու: Վաճառողները հոն
պէտք է դիմեն կանխիկ վճարելով
հատին 3 միլլիմ. 2ի վաճառուած-
նէրը կը փոխանակուին կամ կը հա-
տուցուին:

Նախով իրենց մայրական ծոցին մէջ՝
անոնց վճարութեան մակտուութիւնը
տալաններու համար, անոնց նուազ-
կոտ աշխատանքն յաւանական մեկ-
նուած վերջալույսը վարադուրեւ
համար, նոյն իսկ երբեք, ի տես
անոնց թաւարծի լայն լանջին, որ
բարի ու արի հայրը կը խոստանայ,
վերադարձած աղանձի թրթռուն
բըլում մը ուրուագծելով սիրոյ ե-
րազներ միայն տեսած կոյսի իրենց
սեւ նայուածքներուն մէջ... դարձ-
եալ ուրիշ տեղ կ'երթայ իմ մտա-
ծումս:

Դէպ ի մօտաւոր հիւսիսային ա-
րեւելք կ'երթայ միտքս, գէտի
ձիւնածածուկ լեռներու չրթայ մը,
որոնցմէ մէկուն վրայ դաւաճեցաւ
Պրոմէթէոս՝ անյաղ անգղ մը լեռ-
դովը կշտացնելու համար. գէտ ի
սար մը մեր սրտին բաղձալի ու անձ-
կալի, յաւերժական սառերով ճա-
կատը լուսապատկուած, գէտ ի Այ-
րարատ, գէտի կովկաս. գէտ ի
հոն, գէտի հոն:

Այո՛, գէտի ձեւ կ'երթայ միտքս,
ո՛վ հայ կամաւորներ, ո՛վ քաջարի
կարիճներ որ մեր ազգին պարծա-
նէրը կը կոթողանք. ո՛վ մեր վսեմ
նախահայրերուն վսեմ թոռները.
ո՛վ դուք որոնց, ամէն պատահա-
կանութեանց մէջ, անմահ պիտի
մնայ անուշ ու յիշատակ. ո՛վ ան-
մոռանալի զաւակներ Հայ Հայրենի-
քին... ան ձեւ գիտեր ինչո՞ւ արցունք-
ներով կը պոչին աչքերս, անուշ
սիրտանքի, հոգեհանգստեան ար-
ժաթ ու միւսուն շուրթին նման կա-
կուլ միթարութեան արցունքնե-
րով, որոնց ճանաչուածն մէջէն
կ'ընդշմարեմ ձեր անգին զոհա-
բերութեան պտուղ մօտաւոր արշա-
լույսը հայ վերածնութեան արեւո-
կին:

Յ. ՍԵՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՐԴԻՆ ԽԱՅԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

Ինչպէս ծանուցած էինք մեր վեր-
ջին թիւին մէջ, Աղեքսանդրի Հայ
Կարմիր Խաչի Տիկնանց Յանձնարար-
ութիւնը, որ քանի մը ամիս առաջ կազմուեցաւ
մեր բարեկամ Վեր. Բ. Յենդիկեանի յու-
զի մէկ կողմէ վրայ եւ արդէն իսկ գը-
նահատելի գործունէութիւն մը ունեցաւ
մինչև այժմ, պարտաւորուած է Սինէ-
մայի փայլուն երկնոյթ մը տալու՝ որուն
արդիւնքը պիտի ծառայէ ընդարձակելու
իր օգնութեան գործը գէտի կովկասի եւ
Հայաստանի ազգային կոռուին մէջ վի-

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Խոսալիս Դաշնակիցներուն հետ

ԴԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆ. ԺՈՌՈՂԵՆ ԼԻՍՏՈՐԻԱՆ

Հոռոմ, 20 մայիս. — Երեւան. Ժողո-
վոյ բացումը տեղի ունեցաւ պատմական
ցոյցներու մէջտեղ. սրտը լեցուն էր եւ
շատեր օտար վրայ մնացին Դաշնակից-
ներու եւ ծառայի դիմադրողներու ներկայ
էին Տ'Անուշիթի մուտքը ծախարարու-
թեամբ ողջանուեցաւ յիշիկի իր
բացակայութեամբ կը փայլէր. 480
երեւելիքներ, բացի 45 սօսիալիստներէ,
յոսնկայի ծախարարներէն ժողովոյ նա-
խագահ Գ. Մարգարան:

Հոռոմ, 20. — Անհրապարտելի խա-
ղապատեցան մէջ Գ. Մարգարան օր-
նագիծ մը ներկայացուց, որով կառավա-
րութիւնը կ'արտօնէր, պատերազմի
պարագային, արտակարգ իրաւասու-
թիւններ սահմանաւ, Յանձնարարող մը
պիտի ընէ եւ իր տեղեկագիրը պիտի
բերէ այս երկնոյ նոյն խաղաղութեան ցոյ-
ցերը կրկնուեցան Մերկոյոյնի մէջ:

Հոռոմ, 20 մայիս. — Իսլաւկան
Կանաչ Տեղակ մը Աւստրիայ հետ
սեղի ունեցած բանակցութեամբ
մանրամասնութիւններ կուտայ, Սե-
պիոյ սեռուած ծանուցագրէն մինչեւ-
այն օրը որ Իսլաւի կը խզէ Դա-
նակցութիւնը. Հասարակածը պա-
սօնաբարձութեամբ ցոյց կուտայ Աւստրիայ
վարանցութիւնը եւ չկամութիւնը
Իսլաւի ըլլալի փոխարինութիւն-
ներու խնդրոյն մէջ՝ մինչեւ որ խզ-
ման վայրկեանը հասաւ. Այս ան-
ցուցարեւում միջոցին, Իսլաւի
Դաշնակցութեամբ հետ համապայմա-
նութիւնը կ'ընէ:

Հոռոմ, 21. — Երեւան. Ժողովը 74ի
զէմ 407 ձայնով ընդունեց կառավարու-
թեան ներկայացուցած օրենսգրքը: Այս
օրինակով կառավարութեան լայն ազա-
ւորութեամբ մեր քաջարի եղբայրները,
Սեւ կը հաղորդուի թէ այդ երկնոյ-
թը տեղի պիտի ունենայ ամսոյ 26 յո-
րեգարթի զինքը, եւ թէ այդ նպատա-
կաւ ընտրուած մասնախումբը, որ կը
բաղկանայ երիտասարդ ու ձեռնաստա-
րակէ, ոչ մէկ ջանք խնայած է երկնոյ-
թին իրեն ստեղծելի չեղութիւնը տալու
համար:

Վստահ ենք թէ Աղեքսանդրիոյ հայ
հասարակութիւնը սիրով ու եռանդով
պիտի մասնակցի այս դերադանցալի
ազգայնական ու մարդասիրական գոր-
ծին՝ ընտանելու համար Կովկասային անձ-
նուէրկամութիւն իր յարգանքին հետ իր
կողմնակցական աշակցութիւնը եւ կարմիր
Խաչի մեր անխնայ տիկնաններուն եւ օ-
րինակներուն իր սրտագին քաջալերու-
թիւնը:

Արեւի եգիպտոսի միակ հայաբերքն
է որ օրը օրին կը հրատարակէ ՀԱՅ-
ԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ.
ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեանքն ու գործը:

տուրիւն կուտայ, անհրապարտա-
բարեւորեց հրատարակելու՝ պետութեան
պաշտպանութեան, խաղաղութեան պա-
պանման եւ տնտեսական անվերջական
պէտքերուն մասին:

(Թ.)

Գերմ. եւ Աւստր.

ԴԵՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵՆՈՒՄԵ

Հոռոմ, 19. — Հոռոմէն եկած լու-
րերու նայելով՝ Իշխան Գիւրգէն Գա-
ռու Մարգարան ընդունեց Գ. Մարգարան
Երեւանի Համալսարանին պետութեան
նկարագին հետ խաղաղ կեցած համալսա-
րանին մասին:

Երկու դեպքանները իրենց սըն-
տուկները կապեցին եւ իրենց երկր-
ները զիջեցին: Նոյնպէս այլեւ ամէն
դեպքանտանք թուրքները, վախճալով
որ իրենց մեկնելէն ետք ու եւ պրու-
թիւն ժողովուրդին ձեռքը չանցնին:

Տարաւանքի մէջ

Արեւի, 21. — Մուտքով ստացուած
հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ Ֆրանսական
այն զորքերը, որոնք Սեւ իւլ Գաւր ե-
լած էին, Տարաւանքի մէջէն Ֆրանսա-
կան նաւատարման աշակցութեամբ Բի-
րիթիայի շուրջը կը կուտայ այս միջոցին:
Դապա թէպէ ելած անգլիական զո-
րաւորութիւնը Բիրիթիայի կոռուկէն կը
յարձակին Թուրքերը պաշարելու համար:
Արեւիկայի ամբարան բարձունքնե-
րուն սրտած յարձակումները կը շարու-
նակուին 6 ջրվաճակ տարածութեան մը
վրայ:

Արեւելեան ձախտն

Բեթլեհեմ, 20. — (Պաշտ.) Ամսոյս
18ին Գերման տուր ուժեր հասան Կալ-
ցիա Յաջողեցանք Մանի եւ Վիսթուլի
միջև 4000 զինք տանել, թշնամի օդա-
նաւեր Բրեք-Ֆլայի վրայ ուժեղ նետերին
Բուռն հակամարտութեան ետք թշնամին
բաղաժախի իրաւաւորները գրաւեց Բրեք-
միայի հարաւակողմը:

(Թ.)

ՄԵՐ ՊԱՇԱՐԱՐԱՎՈՐ

Մինչև հիմա Գերմանացիները մէկ
քանի ամիս քան զաւրջներ պաշարեցին
ու առին. նոյնը ըրին եւ Ռուսները,
բայց ամենէն մեծ պաշարումը այս պա-
տարադմին մէջ՝ ոչ Լեհիստին է, ոչ Ան-
վերթիւնը, ոչ Մոսկովիան, ոչ Բրեք-Ֆլայ-
իւնը: Ամենէն մեծ պաշարումը, պա-
շարումներով լեցուն այս պատերազմին
մէջ, բերդաքաղաք մը չէ, երկիր մը չէ:
Ոչ պահակազօրք ունի զինքը պաշա-
պանող, ոչ ամրոց, ոչ հրետանի:
Ամենէն մեծ պաշարումը այս պա-
տերազմին մէջ՝ ոչ այլ ինչ է, քան՝
բայց եթէ Գերմանիոյ փողը, այսինքն Գեր-
մանիոյ ամենէն փայլուն, զգալուն եւ
խոցելի մասը... Էմբի Զօլա խո-
շոր հատոր մը դրած է նկարագրելու եւ
փառաբանելու համար «Բարեկի փողը».
որ շատակեր Հոմերոսը պիտի գիտազ-
նեցէ Գերմանիոյ որովայնը, 70 մի-
լիոնոց ժողովուրդի մը անպարագիծ
անյատակ. համայնաժախ, ամենակու-
րովայնը ժողովուրդի մը որ որդկամու-
թեան կողմէ ալ կրնայ զանակել Ռուս-
քին հետ, ծեր ըլլայ թէ երիտասարդ:

Արդարեւ, Գաղաթիւններուն հաս-
տատան նաւային շրջափակ պաշարումը
(bloccus) իրեն միակ թիւրախ ունի,
միակ կէտ նպատակին (ինչ կէտ, Աստ-
ուած իմ, ինչ կէտ) Գերմանացիներուն
փորը...

Կուզեն խեղճ մեծ փորը սովի մատ-
նել, անօթութեան դատապարտել...
Կուզեն հառցնել, հալեցնել զայն պահ-
լով, ծածով... այն գերմանիկ հարստա-
կող, լայնահոտ, ճարպուտոյց փորը,
այդ անյատակ ընդունարանը դարձնուի,
խորշ շտմարանը ժամպոնի եւ շոկ-
րոսի, զուլաւորային այդ մատան-
դուած շէնքը, Կեդրոնը, Կեդրոնառն-
դին...

Անկէ-Փրանսական վիթխարի նա-
ւատարմութիւնը, չի կրնալով չափուիլ
Պալիկեան ցուրտուն մէջ խոնձորէն
խարստած Գերման գրաւաւորներուն
հետ, իրենց ինչպիսիքները ուղղած են
տնտեսական բաղաձայնի վրայ զէմ...
Եւ առանց հարուած մը քաշելու, ուսմը
մը արձակելու, անոր խնրը անխնայու-
ղայ են...

Այդ փորը, ախր, փոր... ճանք մը
դատաւոր վրայ է Գերման կայսրու-
թեան... զիտունն Եւ առանց չափա-
զանցութեան կարելի է ըսել որ անոր
աղիքներուն, անոր փորոքներուն մէջ
է որ կը պատկեր շերտաւոր կայսրու-
թեան ճակատադիւրը...

Եթէ գերմանացիք կարենան փորե-
րին սկզբել զեղծել մեծակալութեան
ամուր երկարեաց գոտիով մը, յաջողին
թիւրեւ երկարել իրենց դիմադրութիւնը
եւ յուսով որ զիտունը թաղել որ մը
պիտի փայլ իրենց իսկ եթէ շարունա-
կեն ուսել ինչպէս սովոր էին խաղա-
ղութեան ամեն, կարելի է ըսել որ ի-
րենց փորը պիտի ըլլայ, իրենց ձեռք-
բուն իսկ փորում, անպատեւան զե-
րեզմանը պիտի հարկերէին... Ա-
նպատեւան պէս ուսել շարունակելով, ա-
նոնք ամէն օր մաս մը աւելի պիտի
խառնեն, կ'աւան են հոսակ ուսման հա-
ղորդին իրենց իմաստութեան սեփը...
Չարաշուք պատուաւարը վրայ չի զնն-
լով, պիտի ստիպուի որ մը, զէնքերը
վրայ զննել... Անպիկ կացութիւնը, ինչ-
պէս կը անանաք, կամ պէտք է կենսաշա-
կէս անօթի ապրիլ, հայրենիքը փրկելու
համար, կամ կուշտ ու կուտ անանիլ եւ
հայրենիքին պիտի զոհուի... ուսմը...

Երբեք շատակերութեան աղէտները
այնքան եղբարեան կերպով ցցարուած
չեն որքան այս պատերազմին մէջ: Եր-
բեք հայրենի սքանչելի «տրոլուտան»
բար աշխատանքները ճիշտ եղած չէ
որքան այս պարագային: Ի՞նչ էր թէ
գերմանացիք սակաւակեր ժողովուրդ մը
եղած ըլլային, ինչպէս երանելի արաբ-
ները որոնք մէկ երկու անակ զոհուի օ-
րը իրիկուն կրնան ընել:

Ի՞նչ գերմանացիք, սկզբէ՞ք քիչ ու-
սել, ի՞նչ հայրենիքին փրկութեան
ժողովուրդները պիտի ըլլայ ձեր աղ-
ղափրութեան փրկարար փոր... ճաշարը...
«Գերմանական ամէն բանէ վեր» ինչ-
պէս կը գոչէ ձեր աղապարի երկը: Այ-
ն ամէն բանէ, ձեր նուիրական, ձեր վե-
հախառ փորէն ալ վեր...:

Չափեցէ՛ք ձեր վիթխարի խորութեան
կը, անձեցէ՛ք... ձեր անգործարար թե-
րանը, ձեր կապիւր կամուրջ... Հայրենի-
քի սերունդին վրայ... անհամարժեք ան-
կերպիւր, զոհեցէ՛ք, զոհարարեցէ՛ք ձեր
գեր-մարդու որկրամտութիւնը...

Սակաւակերութեան փրկարար մը
փորակում մը պատրաստեցէ՛ք, գիտակա-
նորեն, ինչպէս կ'ընէք ամէն բան: Եւ
հաւատարմորէն հետեւեցէ՛ք անոր. ան
թիւրեւ ձեռքի փրկութեան անաշխարհ
Մ. Ս. Կիրիլովսկին

ՊԱՆԳՐԱՅԻՆ ԵՐԵՐԻՐ

Պատերազմի ճակատին վրայ դուռնող
ճրարասացի սպայ մը հետեւեալը կը գրէ
իր մէկ բարեկամին.

«Այս առաւօտ երկար պրոտոն մը ըրի
խորանաներուն մէջ: Գերմանացիք հա-
ճեցան, ճիշտ այդ պահուն, քիչ մը հան-
դարտ կենալ, որովհետեւ սովորութիւն
ըրած են ամեն ատեն պայթուցիկ եր-
շիկներ (սուր) նետել: Որոշեց պէտք է
ուշադրութիւն ընել: Երբ կուգան կ'ի-
նան առջիկը, ինչքանք պաշտպանելու
լաւագոյն միջոցն է՝ չորս հինգ քայլ
զէպի ձախ կամ աջ երթալ եւ փորի վրայ
պտտուիլ: 7-8 երկրորդական կը տևի
մինչև որ երշիկը պայթի: Եթէ պտտած
ես՝ միայն պրոտի ցնցումով մը կ'ազա-
ւես, որովհետեւ պայթուցիկին յարու-
ցած հովը մէկ միթերի չափ վեր կը նետ-
վել, ուրիշ եւս ասանց վնասի ինք-
զինքը՝ նորէն ցնդելով մէջ կը գտնես»:

Գերմանական խողովներն մէջ՝ ո-
րուն տնակները անուր են, միայն
պայթուցիկ երշիկը կը պակտել Ասիկա
թիւրաքաններուն գերազանցին է:

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԵՐԵՐԻՐԱՆ ՄԱՍՈՒՐ

(«Թայմզ» վերջերս հրատարակեց
«Ռուսական Յաւելում» տնտեսական
տնտեսութիւնը, նուերում ներկայ պա-
տերազմին մէջ Ռուսիոյ կատարած դե-
րին: «Պոլկասի» ընդի տարրերը եւ պա-
տերազմը խորագրով յօդուածի մը մէջ,
ոուս հրատարակագիր մը, Պ. Ֆ. Բը-
րիշթօֆօվի, համառօտ կերպով կ'ուսու-
նասիրէ Կովկասեան զանազան ցեղերը
եւ իրենց վարժուածք ներկայ ճգնաժա-
մին մէջ: Հայոց կը յատկացնէ մեծազոյն
մասը իր յօդուածին, եւ կ'ըսէ յոյժ նշա-
նակալից խօսքեր, զոր կը թարգմանենք
ստորեւ.)

Թէեւ նուազ ստուարթիւ քան
Վրացիները, Հայերը կը կազմեն ամենէն
աղիքելի, գերակշիւ տարրը Կովկասի
կենսական մէջ, ու անոր կուտան զորոյ՛մ
եւ ուղղութիւնը Օտտուած մատարական
հարուստ ձերքերով՝ ընդհանրապէս, եւ
առեւտրական ընդունակութիւններով՝
մասնաւորապէս, Հայերը Կովկասի մէջ
ամէն բան «երեւոյ ձեռքին մէջ առած
են», ինչպէս կ'ըսէ ուսուր կը բաւէ ըսել
որ տնտեսական ամենէն զօրաւոր տարրն
են. Կովկասի մէջ շահարկող ամէն խո-
չոր դրամադուր իրենց կը պատկանի:

Հայրի թէ պայթեցաւ պատերազմը
Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ դէմ, Կովկասի
հայոց մէջ մեծ յուզում մը յայտնւեալ
են, եւ իրենց անհարկները ուղղութեամբ
քաղաքական անհամապատասխան
կողմը: Անոնք
քաջ դիմելն որ Թուրքիա անտարբեր
հանգիստ պէս չպիտի մնար պատանդի-
ղէպէտներուն եւ չպիտի ուշադրութեամբ
ցնդու պատերազմին: Այն յայտարարու-
թիւնը զոր ուսական բանակին գերա-
դոյն հրամանատարը ուղղեց Բուլղարի-
ցիներուն, խոստանալով անոնց Բուլղարիոյ
վերահաստատումը (restoration) չէր
կրնար թուել չի հանել Հայերուն ալ
սիրտը:

Կը բաւէ անհարկ մը ձգել քարոզ-
մին վրայ համազօրելու համար որ Հայաս-
տան եւ Բուլղարիոյ կայսրութիւնները
յարեւմտեան են: Ինչպէս որ Բուլղարիա
բաժնուած է ընդմէջ Ռուսիոյ, Գերմա-
նիոյ եւ Աւստրիոյ, այնպէս ալ Հայաս-
տան՝ Ռուսիոյ, Պարսկաստանի եւ Թուր-
քիոյ միջեւ: Եւ անոր ամեն ինչպէս որ
պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը ին-
կաւ բուլղարական հողին վրայ արեւ-
մուտքէ մէջ, այնպէս ալ անոր ծանրու-
թիւնը ինկաւ Հայաստանի հողին վրայ՝
արեւելքէ մէջ: Եթէ արեւմուտքի մէջ
ուսական գերիշխանութեան ներքեւ
Բուլղարիոյ վերահաղթութիւնը հիմնաւորող
պատճառներ կան, ոչ նուազ պատճառներ
գոյութիւն ունին արեւելքի մէջ Հայաս-
տանի վերահաղթութեան համար, յիշե-
նայն գերիշխանութեան հետեւ:

Այս նկատողութիւնները, զուգու-
ղուած թրքական լուծէն իրենց դժբաղդ
ազգայնիցները ազատելու բուռն փափա-
քին հետ, ոգեւորեցին եւ շարժման մէջ
գրին ո՛չ միայն Հայ հասարակութեան
վարիշները, այլ նաեւ ժողովուրդային
խաւերը, եւ երբ Թուրքիա՝ Կովկասի
արեւմտեան ծովափըին նաւահանգիստ-
ներուն վրայ զորոյ՛մ իր յարձակումով
պատերազմի հրաւեր կարողաց Ռուսիոյ՝
Հայերը սկսան աննոյս կերպով կամա-
ւորական խումբեր կազմակերպել զա-
րաւոր թշնամի Թուրքին դէմ կուտելու
համար: Այս կամաւորները զուրկ եկան
Հայ ժողովուրդին ամէն զաւակաւորէն:

Հայրիկան դրամադուրը օգնութեան
եկաւ այս հոյակապ շարժումին: Կովկասի
մէջ հաւաքուած զրամին իբր յաւելում՝
Մոսկուայի հայ միլիոնատէրները հա-
ւաքաբար մէկ միլիոն ռուպլէ նուիրեցին
կամաւորական խումբերու պահպանու-
մին համար: Մոսկուայի մէջ աւելի քան
տասնեակ մը Հայ միլիոնատէրներ կան:

Մինչև ուսական զօրքը իրենց Թուրք
հակառակորդներուն կը նային արեւմա-
նական ներդաշնակութեամբ մը, Հայերը
կ'աշխարհ կը բռնէին Թուրքի աշխարհի
երեւել ջնջել արքիւռ աւննաբաւոն
ճնջողը:

(Անշուշտ այս ամենաբաւոն տեսն է
որ իրաւունք ունի, եւ կոչուած է ա-
ւելի զորք տեսնելու, թիւրեւ, քան մեր
Ռուս զինակիցը երազներուն ճար-
մարտուն ներդաշնակութիւնը... Մ. Ս.)

ԳԱՆԱԲԱՆ ԲՐՈՆԻԿ

Ի՞նչ էին ԻՍԿԱՆՈՅ ՊԱՆԱԶՈՒՄՆԵՐԸ
ԱՒՍՏՐԻԱՅԷՆ

Մեր վերջերս թիւով դրած էինք
Իտալիոյ կողմէ Երբեմն Զինակցութեան
զանազան խղճան եւ դաշինքին հրա-
ժարման պարագաներուն վրայ:

Այս անգամ կը վերադառնանք այն
բանակցութիւններուն, որոնք կատար-
ուեցան Գերմանիոյ Հռոմի ներկայա-
ցուցին, Պիւլովի նախաձեռնութեամբ
եւ միջնորդութեամբ: Իտալիոյ եւ Ա-
ւստրիոյ միջեւ եւ որոշեց՝ ու եւ ար-
գիւնքի մը չի յանգեցան, կամ աւելի
ճիշդը, վերջական խղճանին պատճառ
եղան:

Իշխան Պիւլովի պաշտօնը երբեք ո-
րչէ չըլտնելու ունեցաւ. նախ՝ Պ. Պիւ-
լով ամառակեց Իտալիոյ տալ Թուր-
քիէն եւ հողամաս մը որ կ'երկարէ մին-
չեւ Լիգուրիո: Իտալիա մերձեց այս ա-
ռաջարկը, զայն բաւարար չի գտնելով,
առանց սակայն ու եւ հակառակարկ
ներկայացնելու:

Բանակցութեանց երկրորդ շրջան մը
բացուեցաւ այն ատեն, Թուրքիէն եւ
մինչեւ Կորթիսիա տարածուող ամբողջ հո-
ղամասին առաջարկութեամբ: Այս ա-
ռաջարկին վրայ Իտալիա՝ բանակցու-
թեան ձեռնարկեց Աւստրիոյ հետ, ճշգ-
րով իտալական պահանջները, որք
են:

Թուրքիէն ամբողջութեամբ, հիւ-
սիային ընդ որ ամբողջութեամբ, Բոր-
թիսիա-Տամբէձո իտալական սահմա-
նադիրին փոփոխութիւնը, Կորթիսիա
նահանգը ամբողջութեամբ, Գորթիսի-
մինչեւ Կարապետ տարածուած բարձր-
անդակը, մի քանի խալալիստ աւա-
տրական կողմերը, Ռուսիոյ համար
հողային կարեւոր փոխարկութիւն մը
եւ խոստում մը որ Սերպիոյ նաւահան-
գիստ մը պիտի տրուի Լիգուրիանի վրայ:

Աւստրիա պատասխանեց անոնց որ
չի կրնար ընդունել Բանակցութիւնը
այս կէտերի վրայ էին, երբ ամսոյս սկիզբ-
ները, իշխան Պիւլով այցելելով Պ. Սո-
նիոսի, յայտարարեց որ Իտալիոյ եւ Ա-
ւստրիոյ տեսակետներուն միջեւ ան-
զուրկ մը կայ. ցաւ յայտնեց եւ ըստ-
որ, եթէ Իտալիա չի գտնուի Աւստրիոյ
վերջին խոստումներով, երբեք պիտի
թիւնց կողմէ կը մը պտնուի: Համար
թափուած այս ջանքերը անօգուտ կը
գտնան այնքան Մեկնած ատեն Պիւլով
յայտարարեց. «Իտալիան ծագած զը-
նաւորութիւնները հարկելու ու եւ կ'իջեց
յեւ կ'ընար այնքան երեւակայն, զիտ-
րացած կը կիսեմ, եւ հիմա Հռոմ կը
մնաւ, սպասեցով Պեդրիկի հրահանգե-
րուն:»

Այս խօսքերը Գերմանիոյ վերջնա-
գիրը կրնային նկատուիլ, ու իտալա-
կան դաշինքը ձեռնարկեց «Գերմանի-
միջոցին» նախապատրաստութիւնները
տեսնելու: Հնազանդները օրը օրին հա-
զորակներ արգէն այն դաշինքը ընթաց-
քը զոր ամացաւ իտալական ներքին կա-
ցութիւնը: Պ. Սալանտրայի դաշինքը իր
չուրջ բարաբանի եւ կատարելու համա-
ձայնութիւն չի գտնելով, մասնաւորա-
բար չուսնալով աջակցութիւնը նա-
խորդ նախարարական Պ. Զիլիթիթի
եւ անոր կուսակիցներուն որոնք վճարու-
ղինալ միջնորդութեան հակառակորդնե-
րն, վերահաղթման մատոյց իր հաւաքակա-
նութեամբ: Հանրային կարծիքը, սա-
կայն, որ Իտալիոյ մէկ ծայրէն միւսը
ի յայտ կուգայ զըզուրկ ցոյցերով ի
նպատակ Դաշնակիցներու կողմէն միջա-
ժողութեան, ինչպէս նաեւ վերահաղթման
վստահութիւնը զէպ ի հրաժարելու գա-
լիքը եւ անոր քաղաքականութիւնը,
վերահաստատել տուաւ դաշինքը իր պա-
տենին մէջ: Կացութիւնը սակայն չէ
պարզուած ստով. կամ Պ. Զիլիթիթի
եւ իր կուսակիցները պիտի ըմբռնեն
վայրկեանին ծանրութիւնը ու հանրային
կարծիքին տեղի պիտի տան իրենց ան-
վերապահ աջակցութիւնը նուիրելով Պ.
Սալանտրայի դաշինքին, ու այս պարա-
գային երեւի. Ժողովը պիտի գումար-
ուի քիչ օրէն դաշինքին բացարձակ ար-
ածութիւն տալու որպէսզի ազգ. դրա-
դայն շահերը պաշտպանէ, եւ կամ, վե-
հաղթման վստահութիւնը ու նախաձեռ-

նութիւնը բաւական պիտի նկատէ, զնե-
լու համար Իտալիան կատարուած իրա-
դրութեան մը առջեւ:

Յ. Գ. — Այս քրոնիկը գրուած էր
արդէն երբ հեռագիրը հաղորդեց թէ Պ.
Զիլիթիթի իր կուսակիցներուն յանձ-
նարարած է վստահութեան քուէ տալ
Սալանտրայի դաշինքին երբ երեւի. Ժո-
ղովը բարեւ, այսինքն երէկ, մայիս
20ին, Չեքոսլովակիոյ մէջ այժմէն ըսելու,
թէ զալիք լուրերը դաշինքին քաղաքա-
կանութեան յաղթանակը պիտի ծանու-
ցանէին, ինչ որ պիտի ըլլայ Իտալիոյ
ժողովուրդին բուռն եւ անդիմադրելի
ըզանքին արտայայտութիւնը, այսինքն
Իտալիոյ մասնակցութիւնը համաբարա-
կան մեծ պատերազմին, Անգլիոյ, Ֆրան-
սայի եւ Ռուսիոյ կողմէն, եւ ընդգէմ իր
երէկի գաղափարներուն: Թէ այս մաս-
նակցութիւնը ինչ կ'ըն պիտի ունենայ
եւրոպական քաղաքական վրայ եւ մաս-
նաւորապէս Պալատներուն մէջ ուր այս
նպատակին կ'սպասեն Ռուսիան, Գերմա-
նիան եւ Գալիարիա, ստիկա պիտի տես-
նենք յառաջիկային:

ԳԱՆԱԲՈՒ ԵՐԵՐԻՐԱՆ ԿԵՆՏՐԷՆ

Այս ընդհանուր վերնագրին տակ կը
փախափին ԱՐԵՆԻ մեզ հեզգիտեալ ար-
ձանագրել Երբեմնի գաւազան կողմերը
ապրոյ. Հայ գաղութներուն կենսին ու
կացութիւնը: Միայն կը խնդրեն մեզի
ժամով կամ ոչ այն յարգելի ազգայնեկե-
րեկ որոնք այդ մասին կ'ուզեն մեզ օգ-
նել, առաջին անգամի համար կարեւ-
որութիւն տալ վիճակագրական տեղեկու-
թեւեկներ: Ինչպէս գաղութները, հաւ-
ստանալով Բաւարիան, գրադարները եւն.
եւ ազգային ու տեղական կենսին գլխա-
ւոր երեւոյթները կ'աւարտել որքան կա-
րելի է հաւանութեւն ու շահական ձեռքով:

Մեծ հայրենասէրներն. Վ. Պոլոս փաշա
նապարհ վերականգնող փառքով մեր
աղաքագրութեան գործին, մեծ խանգա-
վառութեամբ լեցուց Թանթոյի Հայ
գաղութը որ անոնց ալ եւ այլն տրա-
մաղակեցաւ. տարեկան 258 ոսկի ոչ գու-
մարով մը օժանդակել կազմելի Հիմա-
ղըրման:

Այս գումարը, համեմատելով ծով
պէտքին հետ, անշուշտ շատ չնչին է,
բայց երբ նկատու ունենանք թէ, 50
վասակուրով փոքրաթիւ գաղութ մը
է որ ցանցաւ բացառութեամբ իր օրուան
հացին կարելով սերպածար յանձնառու
եղած է օժանդակել, շատ կը մեծնայ
ստիճեւը, եւ մեր ժողովուրդին ազգայն-
րական բուռն հոգին է որ կը ցոլացնէ
եւ կը ձերքէ այն ձրի ամբողջատու-
թիւնը թէ Հայերը անասանտեւութեան
զգացումով դուրսի են:

Եւ սակայն այս գաղութը միայն
մէկ անգամով չէ որ կը յայտնուի: Դեւ
անցեալները մեր Ասալիոյ Սրբազանին
այցելութեան ամիսը, միանուազ վճա-
րեց 110 ոսկու մօտ գումար մը ի նը-
պատ Կովկաս ապառաժող մեր արկա-
նալ եղալներուն: Իւրաքանչիւր տարի
կը վճարէ տուակը քան 40 ոսկի Լ. Բ.
Բ. Միլիթան: Կը պահէ ընթերցարար
մարեկան 120 ոսկու չափ ծախքով,
եւ պիտի ունենար մանկապարտէզ
մը եթէ համալսարանային պատկազմը
մարեկը դէպի Հայրենիք չի դարձնելու
Ալ խօսքը պէտք չէ ընել կարոտ կամ
մոռացականութեամբ ապրող պատանա-
կան ազգայնիկներու յանձն եղած օգնու-
թիւններուն:

Անտարակոյտ, մարդկօրէն կարելի
չէ հաւատալ որ Հայութեան լուսազոյն
զուսակներն են որ դատուելով կեանք
հաստատուած են Թանթոյ:

Այլ եւ այլ ձեւերու տակ, դիտուած
է որ մեր ժողովուրդը ո՛ր որ ալ ըլլայ
եւ ինչ զրբքի ու կարողութեան տէր
ալ ըլլայ, աղին եւ վերանման լուսազոյն
ունի իրարմէ «ակնաւնդ»: Թո՛ղ մը-
շակուի այդ ակնաւնդները եւ անոնք յայտ-
նալ ժողովուրդ մը որ իր պարկե-
տութեամբ, իր ազգասիրութեամբ եւ
իր անասանտեւութեամբ կարելի է
բացառութեան դնել աշխարհի բոլոր
լուսազոյն ժողովուրդներուն հետ Միքիթ
ընդ մերքէ յայտնուած «չարքը» մը
ժողովուրդը արատաւորելու բնոյթը
չուին թաւ: Անոնք կը նմանին ճիշդ
այն սեւ բիւններուն, որոնք պատանաբար
ինչպիսի կ'ըլլան ձերբակալ եւ մարդ մար-
մարին վրայ:

ԸՆԴՀ. Հանգանակութիւն

Ի նպաստ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴՐՈՒ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ

Գ. ՅՈՒՅԱՅ ԳԱԶԻՐԷՆ

ՍԳ. ՂԵՂ.

Թանթոյի

Տարեկան վճարումներ

Տնտր. Կարապետ Կորթիսիան	3000
Սիւնան Փ. Սիւնանեան	2000
Տիգրան Միլիթան	1800
Օնիկ Պատուրեան	1500

Եղիազար Բէտեղեան, Մեկիք
Մէշեճեան, Յովակիմ Խաչա-
տուրեան, Վարդան Պապսեան՝
1200

Դեորդ Սուրէն Տիգրէճեան,
Մարտիկ Գալիկեան, Բարու-
նակ Խաչիկեան, Յովհ. Ա-
րուրեան, Լեւոն Մարաֆեան,
Գր. Տէր Միքայէլեան, Գու-
նիկ Պ. Աւարեան՝ 600

000022